

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
Naročnina četrletno 15 Din,
polletno 30 Din, letno 60 Din,
za inozemstvo 90 Din.
Posamezne številke 1.50 Din.
Urednik in izdajatelj Ivan Zorec v Ljubljani.

Ljubljana, 16. decembra 1932.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
Poštočekovni račun
Ljubljana št. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

MISLI

Misli ob enajsti uri

(Bratje pod tujim robstvom: v Italiji, na Koroškem itd.)

Ceh, Poljak in Ilir, Rus svoj 'zobraziti jezik,
njih le mogočni ga rod ima pravico pisat'.
Beli Hrovat, Rus'njak ne, Slovak ne, s Slo-
venci ne drugi;
tém gre, Slave pesóm, lajati, tace lizát'.
France Prešeren.

Dolgo že zasledujem naše slovenske razmere in reči moram, da se dajo tu iz tujine vse objektivneje presojeti, nego tam pri vas doma.

Slovenci smo visoko kulturni narod, ali to ni niti najmanjše važno za kak narod v časih, kakor so danes. Mnogo važnejše je, kako ta kultura služi občestvu slovenstva in koliko ima naš narod od te kulture koristi. Pri tem pa že moramo z žalostjo ugotoviti, da naš človek v splošnem nima kot Slovenec v tujini skoro nikakih koristi od te kulture in da ima naš slovenski narod tam doma od onih, ki naj predstavljajo in ki tudi predstavljajo v tujini slovensko kulturo, samo — škodo. In ta škoda je ogromna, saj tujina spoznava najbolje vsak narod baš po njegovih sinovih, ki žive v tujini.

Taka slovenska kultura, kolikor je prinesena v tujino od doma, kaže na sebi vse znake — slovenske nekulture, ker prave samo- in vseslovenske kulture ni, zato je tuji narodi v tujini ne morejo zaslediti na naših ljudeh.

Pri našem narodu se samoslovenska kultura šele ustvarja! Vse kar je bilo do sedaj pri nas, je samo strankarska kultura, ki pa nima s pravo slovensko kulturo ničesar skupnega, ker ta slovenska kultura ne more biti domena ene same stranke, marveč mora biti izven in iznad vseh slovenskih strank in lastna in svojska vsemu narodu.

Slovenska kultura brez dvoma obstaja, ali samo v množicah poedincev, neorganizirana in zatajena, pod silo strankarskih mej, ki ji ne dopuščajo, da bi se dvignila do socioloških stvaritev. V takih razmerah seveda ne more biti besede o slovenski kulturi, pa niti o obstoju slovenskega naroda. Kajti, treba je za narod pred vsem trdne zavestih vseh, da pripadajo k neki skupnosti, treba

je trdne zavesti, da so osnove naroda in njegove kulture ukoreninjene globlje nego — stranke in da je narodnost in kultura naroda nekaj, kar mora biti nedotakljivo za politične stranke, svetost, skupna last vseh, ne glede na socialna, gospodarska ali verska naziranja. To je pogoj narodne bodočnosti, in mi ne moremo dotlej govoriti o naši slovenski kulturi in slovenstvu, dokler ne bomo znali zatajiti vse ostale spore, kadar gre zgoj za — slovenstvo.

Naš narod se v tujini kaj hitro prilikuje. Psihološki vzroki so tu, ki pa imajo svoje korenine v domačih razmerah slovenske narodne ne-kulture, odnosno strankarske kulture. Kajti vsak Slovenec, ki pride v tujino, se zateče najprvo v ono sredino, ki mu je po verskem, socialnem, gospodarskem in političnem naziranju najbližja, a ne, ki mu je po materi — prva in mu bi morala biti najdražja. Na ta način je nemogoče ohraniti Slovence narodu, ker najde Slovenec v tujini pri tem zapovrstnost svojega duhovnega izživljanja iz — ožje domovine. Skupnost Slovencev v tujini je nemogoča, kajti smo Slovenci taki, da nam je v tujini dražji drugorodec, ki je slučajno našega socialnega, verskega ali drugega naziranja, ki odgovarja naziranju tega ali onega Slovenca, nego Slovenec njegove krvi, ki ni pripadnik njegove ideje.

Slovenci v tujini bi morali popolnoma prezreti te idejne spore. Dokler tega ne bo, ne moremo govoriti o — slovenstvu in o slovenskem narodu. Danes imamo v vseh večjih mestih v tujini, kjer se nahaja količkaj večja skupina Slovencev, najmanj dva, a najpogostokrat več kulturnih društev. Hrvatje izpričujejo svoj narod v tujini s tem, da imajo svoje skupne »Hrvatske klube«, v katerih sede poleg katoliškega duhovnika starokatolik, poleg brezverca pobožen in veren inteligent, poleg tega preprost delavec in kmet. Taki klubi so pogoj za obstoj Slovencev v tujini. Ne moremo odrekati nobenemu Slovencu poleg slovenstva še svetovno naziranje. Zato pa je dana možnost v tujini, da se udejstvuje tudi in giblje med ljudmi — drugorodci, pripadniki njegove ideje. Ali, poleg glavnega! Poleg in ne izven in preko in proti slovenstvu!

Pa pustimo na strani tujino in naše ljudi v tujini, na katere moremo danes gledati upravičeno s skepsjo spričo gornjih dejstev. Omejiti se hočemo danes samo na vzroke propadanja naših ljudi v

tujini in ti vzroki leže pri Vas doma v — domačih razmerah.

Slovenci doma ste razcepljeni. To Vam jemlje moč. Slovincem manjka vseslovenskega mišljenja in slovenske zavesti in tudi zavesti podreditve vseh ostalih problemov samo — slovenskemu idolu. Ni to propoved nekega nacionalnega šovinizma. Niti najmanje! Ali, kadar je človek bolan, se mora odreči duševni in telesni hrani, kakršno je užival v normalnem času zdravja in ki je njegovemu organizmu nujno potrebna, ter mora sprejemati tudi — strupe. In danes je naš narod bolan, zelo bolan in zato mora brezpogojno v teh najresnejših časih poseči po — skrajnostih, ki v normalnih razmerah škodujejo...

Druga beseda, ki je zelo tehtna, pa naj bo izpregovorjena predstavnikom slovenstva.

Danes je ta beseda resna, zgodovinska in značilna: »Stari, pustite vendar mladi rod do besede. Vi ste oslabei, osiveli v borbah in nimate več ne jasnih pogledov in ne življensko-reálnih programov. Stari, pustite mladi rod do sodelovanja, da zanese v Vaše vrste novega duha, novega življenja, slovenske misli in kulture in socialnih nujnosti! Neprecenljiva škoda je za stvar, neprecenljiva škoda je za naš narod, ako tega ne storite! Škoda je pa tudi za Vas in Vašo preteklost in Vaše zasluge, ki bodo obledele, če Vas bo šele čas pregnal in prisilil do ponižujočega pobeга. Vi nimate nikogar za seboj! Nikogar! Mladine ni več pri Vas, in je zadnji čas, da se — ji približate Vi! Danes niso več časi, v katerih bi si mladina štela v čast oboževati Vas! Treba je tedaj, da pridete Vi do — nje. S tem boste napravili ogromno uslugo slovenskemu narodu in nič manjšo — sebi!«

Tretja beseda naj bo naslovljena slovenskim pridobitnikom, ki danes žal niso še — z nekaj častnih izjem — slovensko orientirani.

Naše pridobitništvo je še predvojno in povojno in brez, da bi čutilo bodočnost, ki prihaja naglo! Gospodje, to pa ne gre! Ali ste mrzli, ali pa ste vroči! Naše pridobitništvo še danes dela kulak onim, ki ga tepejo... Nam ni na tem mestu za batine, ki jih dobivate, čeprav Vas pomilujemo vsi, pač pa nam je za naše slovensko pridobitništvo, brez katerega ni — slovenskega naroda.

VESTNIK

Kulturna zahteva slovenstva*

Prvotno nalogo, razpravljati »o tisti skriti in skoraj nevlavljeni bitnosti, ki živi v vsakem človeku ter ga dela pripadnika tega ali onega narodnega občestva in ki živi v vsakem izmed nas in zaradi katerega imamo dolžnost prištevati in priznavati se k občestvu, ki ga imenujemo slovenski narod«, je predavatelj spremenil iz več razlogov. Ne morda ker bi opredeljevanje bistva naroda bilo škodljivo; predavatelj nasprotno misli, da je tako opredeljevanje najnaravnnejše početje. »Kakor skuša in je celo dolžan vsakdo izmed nas čim globlje in določneje spoznati samega sebe, prav tako je tudi sleherni narodni organizem prisiljen v svojih mislečih poedincih, razmišljati o samem sebi, o svoji posebni naravi in posebni nalogi na svetu. Sprememba prvotnega načrta je bila potrebna zlasti zato, ker je predavatelj čutil, da mora v današnjih časih dati nekaj, kar ni samo teorija.

Zato je prvotno nalogo deloma spremenil in potem razširil tako, da je najprej govoril »čisto nezaključeno« o problematiki opredeljevanja slovenskega narodnega značaja; potem o vprašanju, kako voditi do izpolnitve narodni značaj; nazadnje o tem, kakšno nalogo imajo pri gojitvi slovenske narodnosti svobodoumni izobraženci.

* Poročali smo že o predavanju dr. Stanka Lebna o narodni vzgoji na zboru mladega »Triglava«, danes prinašamo poročilo o predavanju Josipa Vidmarja, kot svojstven prispevek svobodoumnega slovenskega intelektualca k tehtnemu vprašanju.

I.

Kakor je Kant v svoji razpravi »o lepoti in veličasti« skušal najti značaj glavnih evropskih narodov tako, da je raziskoval odnose pripadnikov teh narodov do lepote, religije, časti in ljubezni, tako je skušal predavatelj najti slovenski značaj, raziskujoč odnose slovenskega človeka do teh osnovnih kategorij.

Kje je Prešernu, Cankarju, Župančiču in drugim njihovo mesto »na zemljevidu estetskega čustvovanja«? »Zdelo se mi je, da sem našel dva na polti lepote, in sicer Prešerna v krajih očarljive in mile, Cankarja pa v krajih bolj ginljive lepote; dočim se mi je zdelo, da je Župančičevo mesto na polti veličasti, in sicer tam, kjer postaja blesteča in sijajna. Nedaleč od njega je stal Gregorčič, in sicer v krajih pompozne veličasti, dočim sem Gradnika občutil kot mračno ali celo strahotno veličastnega. Vendar se mi je zdelo, da leži večji del naše literature z Jenkom, Kettejem, Murnom in Kosovelom in z obema prej navedenima: s Cankarjem in Prešernom na polti lepote, mile in dojm-ljive lepote.«

Pa tudi naša glasbena, slikarska in stavbena splošnost je v rodu z literarno splošnostjo. Lajovic, Ravnik, Škerjanec ustvarjajo po večini mило in genljivo ali pristrčno lepoto. Slikarji Vesel, Grohar, Jama in arhitekt Plečnik spadajo tudi v kategorijo lepote. Med muziki pa je izjema Marij Kogoj, med slikarji Jakopič. V malo umetniško splošnost spadajo tvorci, ki dajejo vseh slovenski umetnosti značaj mile, prikupne, ginljive lepote, značaj, ki mu je najbližja nevarnost sentimentalnost.

Po svojem splošnem značaju je slovenska religioznost »usmerjena in ljubezniva, kakor so ljubezni-

ve cerkvice, s katerimi je posejana tipična slovenska pokrajina«. Naša religioznost je »skrita in pristrčna, mirna in naravna, topla in človeška«. Kljub izjemam, kakor je n. pr. balada o ribi Faroniki, je naša religioznost v skladu s splošnim značajem naše umetnosti.

O našem tipu ljubezni je težko govoriti, ker je čustveno, ki navadno pokaže svoj značaj šele v civiliziranem meščanskem življenju. »Morda je ljubezen slovenskega človeka nekoliko sanjava; vendar je nedvomno prirodnejša, nego pri drugih narodih, kar pa je navsezadnje lahko v zvezi z našo mladostjo.« Oboje se dokaj dobro sklada z značajem naše umetnosti in religioznosti.

Razlikovati moramo narodno čast in osebno čast, kakor tudi narodni ponos in osebni ponos. »Kot narod, ki je živel nad tisoč let v podložništvu in tlačanstvu, ne poznamo pravega narodnega ponosa.« »Osnova in izhodišče temu bo pri nas osebni ponos ali čut za prirodno čast, za človeško dostojanstvo, ki živi, in sicer čvrsto živi v našem človeku.« »Naš človeški ponos je miren in ne potrebuje ne priznanja drugih, ne poniževanja okolice, svojo moč črepa edino iz čustva samozadostnosti ali pa še iz nagnoske vednosti o tem, da je cena vsega človeka prav za prav izven njega in sicer v moči, ki ga je postavila na svet. Nekako s takim prirodnim ponosom, ki je poln nedolžne ironije za vsako drugačno čustvo te vrste, hodi po svetu Levstikov Martin Krpan, ki je morda ravno v tej subtilnosti najbolj slovenski. S ponosom te vrste je v popolnem soglasju ona velika ponižnost najlepšega naroda na svetu, kakor je imenoval Slovence Ivan Cankar — njegova sramežljivost, ki tako ljubosumno skriva ravno najlepše in najdragocenejše svoje lastnosti.

Zadnje besedo pa napišemo na naslov slovenskih »Bandelijev«, s katerimi je naš mali slovenski narod oblagodarjen v nemali meri.

Vsak narod ima svoje Efijalte, bodisi v tujini odkrite, bodisi prikrite, svetopete doma, ki hodijo v ovčjih oblekah in varajo narod. Ti slednji so najbolj nevarni. Ti slednji slede včasih, v svojih visokih položajih, ki si ga znajo za svoje izdajalsko delo priboriti, našim domačim narodnim žrtvam daleč v »tujino«, da jih pomagajo spremiti kot janičarji na — Golgotu...

Vas, Efijalti, pa bo naš narod izpljunil in vašim grobovom ne bodo prizanašali — šakali! (Glej naše izdajalce v Primorju!)

G—n.

Zadolžitev našega kmeta

Kmečko gospodarstvo pred vojno in po vojni.

Naš kmet je bil že pred vojno precej zadolžen. K sreči je bilo naše kreditno združništvo tedaj izredno lepo razvito, tako da vsaj ni bil prepuščen več milosti in nemilosti oderuhov, kakor v 80tih in 90tih letih, na drugi strani so pa precej lajšali to hudo breme znatni prihranki naših ameriških izselnikov in pa razmeroma ugodni gospodarski tržni položaj. Ta dejstva so povzročala, da naš kmet pred vojno vkljub precejšnji zadolžitvi vsaj v ugodnejših pokrajinah ni živel preslabo. Med vojno se je obrnilo skoro čez noč. Vkljub temu, da so bile pozvane skoro vse moške delovne sile pod orožje in da je bilo zato polje razmeroma slabo obdelano, so vendar cene kmetijskih pridelkov rastle tako hitro, da se je kmet znebil skoro vseh dolgov.

Pri povratku s fronte so bila polja sicer jako izčrepana, hlevi hudo razredčeni, orodje in gospodarska poslopja pa nujno potrebna obnovitve, vendar je še vedno naraščajoča ugodnost gospodarskega tržnega položaja kmalu omogočila zopetno restavracijo naših kmetijskih gospodarstev. Ponekod, zlasti v okolici mest, se je razpasla celo škodljiva potrata. Toda to stanje ni trajalo dolgo. Cena kmetijskih produktov je sicer še vedno leto za letom naraščala, toda s še mnogo večjo naglico je naraščala cena kmetovih potrebščin. Tako zvane »škarje« so se vedno bolj odpirale in že tam okrog leta 1925. je bilo opažati prav nevarno kulminacijo. Doči je bilo razpisanih v Sloveniji še leta 1920. samo 18 dražb kmetijskih posestev in je narastlo njih število leta 1923. šele na 76, se je pa l. 1925. to število dvignilo kar na 210. In od tedaj je držal naš kmet od leta do leta navzdol, z naravnost strahotno naglico pa po l. 1929-30. Pasivna so postala naša kmetiška posestva že tam okrog l. 1925., toda vseh večjih nepravil je reševal tedaj našega kmeta še gozd in pa okoliške tovarne, ki so dajale znatne zasluge mnogim tisočem. Toda zadnjih par let je izgubil še les skoro vso ceno, tovarne zmanjšujejo obrat, vrednost kmetijskih pridelkov pa pada. Nujna posledica teh pojavov je moralo biti zadolževanje, ki narašča zlasti zadnji 2 leti naravnost strašno. Kmet je skoraj ob vse dohodke, davki in druge njegove potrebščine so ostale na isti višini, zato je moral jemati vedno iznova na posodo, obresti so se pa kar pripisovale. Tako je prišlo do tega, da izkazujejo zemljiške knjige vseh okrajnih sodišč od

meseca do meseca nove milijonske hipoteke. Kam to vodi, ne ve nihče, kajti prav nikjer še ni videti kakršnegakoli izboljšanja.

Obseg zadolžitve našega kmeta.

Koliko znašajo danes dolgovi našega slovenskega kmeta, ne ve nihče. Spomladi je kmetijsko ministrstvo uvedlo sicer popis kmetijskih dolgov in v letošnjem oktobru so bili objavljeni tudi dotični nabrani podatki, ki izkazujejo v 852 slovenskih občinah (vseh je 1068, torej je manjkalo podatkov še za petino občin) 53.432 dolžnikov z 1.044.800.000 Din dolga. Pozneje so izšli še dodatni podatki, ki so te številke še nekoliko povišali, toda kdor ve, kako »na psu« je vsa naša statistika in kako se za njeno resno vodstvo pri nas doslej še sploh nikoli ni nihče brigal, seveda tudi teh števil ne bi jemal za suho zlato, niti za kak približni proračun niso primerne. Še najzanesljivejši pogled bi morda dobili, če bi sešteli vse vknjižene dolgove in te za precejšen odstotek zvišali, toda na tako izračunanje menda nihče ne misli. Kolikor imamo mi pogleda v to vprašanje, bi cenili kmetijske dolgove trenutno vsaj na poldrugo milijardo dinarjev, za kar je treba — računaje samo po 7% — nad 100 milijonov dinarjev letnih obresti. Če so naša kmetiška posestva pri današnji ceni pridelkov in potrebščin ter pri današnji višini davkov in drugih režijskih stroškov pasivna, je jasno, da ne zmorejo še tega hudega bremena, in kmetiški stan propada na vsej črti. Po nekaterih drugih pokrajinah naše države, kjer znaša obrestna mera za kredite po 20, 30 in še več odstotkov, je seveda še slabše in kmet strada ter propada. To je spomladi napotilo našo vlado, da je izdala poseben zakon za varstvo kmetiškega stanu, a pred nekaj tedni ga je nekoliko popravljenega podaljšala. Njegovih določil nima zmisla navajati, kajti slovenskemu kmetu ni prinesel skoro nobenih koristi, zato je problem kmetijskih dolgov danes pri nas še prav tako pereč, kot je bil pred uveljavitvijo tega zakona.

Vzroki kmečke nadloge.

V čem leži bistvo današnje mizerije slovenskega kmeta? Če se omejimo le na najvažnejše, bi lahko rekli:

- 1.) v prenizkih cenah pridelkov in previsokih cenah potrebščin;
- 2.) v pomanjkanju prodajnega trga za naše pridelke;
- 3.) v previsoki obrestni meri kreditov;
- 4.) v previsokih davščinah, in
- 5.) v premajhnem skrbstvu za kmetiški stan.

Če hočemo tedaj trajno pomagati našemu kmetu, bi se morali resno lotiti pozitivne rešitve vseh navedenih vprašanj hkratu. Kako? Ni namen tega članka, da bi razpravljali o vsem tem podrobneje, le na kratko bi lahko približali naslednje:

- 1.) Cene pridelkov niso odvisne od nas, temveč v glavnem od cen na svetovnem trgu, vendar bi se dalo tudi v tem pogledu ukreniti marsikaj, saj n. pr. sramotne cene, po katerih so plačevali spomladi ponekod živino, nikakor niso bile več primerne tudi pri današnji preobilici blaga. Odločno previsoke so pa cene kmetijskih potrebščin, pri čemer gotovo nosi prav velik del krivde vsa naša

gospodarska politika, zlasti carinska. Sladkorni kartel nas n. pr. kar javno odira, kar je bilo v naši publicistiki že ponovno ugotovljeno, toda nihče se za to ne zmeni in tudi naše državne sladkorne tovarne se kot članice tega kartela mirno soudeležujejo tega posla. Slično je s ceno našega železa itd. Popolnoma neupravičene so dalje n. pr. tudi sedanje cene premoga, ki so preračunjene menda le na visoke dividende inozemskih delničarjev. Tako bi si lahko ogledali cene skoro vseh kmetovih potrebščin, in prav pri vseh bi videli, da bi se dale s primernimi ukrepi prav znatno znižati.

2.) Težje je seveda s trgom. Naš kmet je imel pred vojno dovolj dobrih trgov, deloma v alpskih deželah, deloma pa v deželah ob Sredozemskem morju. Del teh trgov smo po vojni izgubili pod silo političnih okoliščin, velik del jih je pa zapravila brezbriznost in nesposobnost naše gospodarske politike, ki se dolgo let sploh ni brigala za življenjska vprašanja nekaterih pokrajin. Slovensko zelarstvo je nekoč cvetelo, vagone in vagone ga je šlo v Egipt; in danes? Isto je tudi z drugimi pridelki. Prva leta se za primerne trgovske pogodbe menda sploh ni nihče brigal, danes je pa seveda ovir na vseh koncih in krajih polno. Pa še sedaj tega življenjskega vprašanja ne jemljemo posebno resno, kajti sicer bi polagali nekoliko večjo pozornost na kvaliteto naših zastopnikov v inozemstvu. Z resno voljo bi se pa dalo tudi v tem pogledu gotovo še rešiti marsikaj. Obenem bi se pa morali ravno mi Slovenci ozreti tudi bolj po notranjem trgu, kjer bi se dalo mnogo prodati. Na tem polju je postalo naše, sicer cvetoče združništvo, neprožno, okostenelo v svojem birokratizmu, brez sposobnih organizatorjev, ki bi mu utirali nova pota, iskali novih oblik in postavljali nove cilje. Vsa Dalmacija je poleti italijansko zelenjavo in trpi zaradi pomanjkanja mleka, mi pa ne vemo kam s tem blagom. V tem pogledu je nekaj naš pionir dolnjevaški župnik in bivši poslanec K. Škulj, a njegova hvalevredna prizadevanja ne najdejo nikjer prave podpore in umevanja, obratno, povsod mu mečejo celo polena pod noge.

(Dalje prih.)

OPAZOVALEC

Opozorilo

V zadnji številki smo začeli v Vestniku pripovedovati zgodbo o strašnih sanjah nekega Plahovca, nismo je pa mogli — brez svoje krivde — povedati do konca. Toliko za razumevanje in v znanje.

Uredništvo.

„Triglavske strmine“

V eni izmed zadnjih števil smo zavzeli stališče glede takoiimenovanih planinskih filmov. Povod za tiste vrste so nam dala poročila listov, ki so napovedovala nov planinski film »Triglavske strmine« in pa bojazen, da podležejo stvaritelji tega filma zahtevam nekega dela občinstva, ki mu je po večini že preveč pokvarjen okus po kinematografski obrti. Kajti ta obrt zvečine nima smisla zato, da bi vzgajala, glavni namen ji je pač polna blagajna, in če se ne da drugače doseči, nego s šušmarsvom

Zavedni ali nezavedni smisel tega čuvstva more biti samó eden in je globok, skoraj religiozen: čes, čemu in kako sploh se ponašati pred svetom z nečem, ki prav tako ni moja last, kakor niti ni vse to življenje, in kar je in ostane čisto in lepo samó, dokler je skrito in nedostopno. Narod, ki nosi v sebi čuvstvo takega smisla, se ne more šteti za narod brez časti, ne, le tisočletno trpljenje mu je vzelo naivnost, ki omogoča drugim njihov ponos, oholost itd. In mu jo je nadomestilo v tem najnevarnejšem področju življenja z modrostjo in popolnoma čisto veličastjo.

Po tej analizi, katero je ponovno označil kot počezno in nezaključeno, je predavatelj podal iz nje izhajajoči očit. »Po tem očrtu bi bilo tako, da bi imel slovenski človek kot umetniški tvorec predvsem nadarjenost za milo, prikupno, dojmljivo lepoto; kot religiozno bitje ustvarja ljubeznive, pristrčne in naravne verske forme; kot ljubimec je preprost, na zunan robat, toda nežen in morda za spoznanje nagnjen k sanjivosti; v odnosu do sveta je strpen, ponižen, sramežljiv za dobro v sebi, brez smisla za zunanji videz in pokaz, zadosten sam sebi.«

Kakor pa Kantova oznaka italijanske toplote kot očarljive in ginljive izključuje Danteja in njegova oznaka nemške lepote kot sijajne in razkošne, ne objema Goetheja, prav tako tudi gornji očit izpušča nekaterega našega pomembnega in zelo pomembnega človeka. Prav dobro pa čutimo, da ti za to niso nič manj slovenski. Torej do definicije slovenskega bistva po tej poti nismo prišli. Očit, ki smo ga našli, ima pomen kot slovenski prerez, ne obsega pa marsikatero vrha.

»Ona moč v nas, ki ji pravimo narodnost, pa vendarle hoče živeti in se izživljati, in sicer ne kakorkoli, kakor se tudi naša osebna vitalna moč noče izživljati kakorkoli in se ne sme.« Kako bomo uveljavili naše bistvo, ne da bi ga dobro poznali?

II.

Do odgovora na to vprašanje je skušal predavatelj priti preko opredelitve narodnosti na sploh. »Narodnost je neka zakonitost človeške notranjosti, ki uravnava poglobitve duševne moči in razmerja med njimi v različne inačice, kakor n. pr. neke kemomehanečne zakonitosti uravnava po svojstvu posameznih rudnin posebne oblike njihovih kristalov.« Sedež te zakonitosti je v neki »srednji« plasti človekove duševnosti. To si namreč moremo predstavljati razslojeno v tri plasti; v najgloblji se stikajo vsi ljudje, v srednji samó pripadniki istega naroda, v najvišji pa so si tudi ti različni. Po svoji naravi je ta zakonitost duhovna in kot taka stremeča k osvestitvi. Dejavnost more biti in je samó v posamezniku, to pa v vsakem, bodisi v geniju, bodisi v preprostem človeku.

Če zdaj pomislimo pri tem pojmovanju narodnosti še na to, da smo se tudi pri iskanju gornjega očrta, ki nam je dal vsaj slovenski prerez, ozirali na odnose slovenskega človeka samo do osnovnih kategorij človeškega življenja in še to zlasti v njegovih predstavnikih, potem pridemo do sklepa, da bomo mogli uveljaviti svoje narodno bistvo, če bomo živeli »naporno, globoko, visoko, lepo in požrtvovalno«.

»Prizadevajmo si v življenju čim globlje izčepati svoje moči, nadzorujmo z naporno pozornostjo sile, ki se gneto v nas, in jih zaposlimo v življenju vse do kraja; tako bomo pridobili za življenje tudi globine, v katerih koprni naša narodnost po dejavnosti in oblikovanju sveta. Zavedajmo se svoje človeške odgovornosti za lastno življenje. Živimo brez shematičnih predpisov in vendar ne kakorkoli. Ljubimo odgovornost pred sodbo svojega okusa, svojega čuta, svoje vesti in svojega življenjskega navodila. Kdor je zvest njim, je zvest svoji narodnosti in njenemu velikemu stremljenju na pot vsega

duhovnega iz notranjosti v svet, v dejanje, v urednišbo, k oblikovanju in presnavljanju sveta, k ustvarjanju, k resničnemu življenju.«

III.

Naporno zaposlovanje vseh visokih in svojiskih moči lastnega duha, to je iskano navodilo, ki izhaja iz premišljevanja o bistvu narodnosti. Kako pa se mora s tem navodilom pred očmi ravnati slovenski svobodoumnik? In še prej, kdo je svobodoumnik?

Potem ko je predavatelj ponovil svojo oznako svobodoumnega življenja iz svoje sedaj že slavne knjižice, je dal naslednji opis svobodoumnega ravnanja:

»Kakor (svobodoumnik) pri iskanju resnice pozorno in vneto posluša edinole glas svojega srca in svojih spoznavnih slutenj, prav tako tudi v ravnanju prisluskuje samo svetom in odsvetom svoje vesti in svojega okusa. Kakor ono spoznavno delo njegovo in tisočkrat natančnejša je ta poslušnost njegovemu notranjemu glasu, ki ga mora izzvati in vprašati za svet pri vsakem svojem dejanju. Druga kompas in kažipota nima nobenega. Dogmatik in vernik imata svoje tisočletne resnice, imata kanonizirano moralo. Toda za to lahko njuno življenje okosteni, lahko postane šablonsko, neosebno. Svobodoumnikovo ne. Prepuščenost samemu sebi mu nalaga večno pozornost in neprestano iznajdevanje lastne, osebne, samo njemu in nikomur drugemu več dane življenjske poti, življenjske oblike. To večno iznajdevanje je velik in posvečen napor, je zaposlovanje vseh notranjih moči, če je sploh katero človeško početje velik in posvečen napor.«

Če je prava pot uveljaviti narodno bistvo, naporno in globoko življenje, in če je življenje po svoji opredelitvi tako, potem nam je jasna zveza med uveljavitvijo narodnega bistva in svobodoumnostjo. »Gledano s tega stališča je ravno svobodoumnost, ki ne more v najvažnejših rečeh prevze-

— kaj tisto! In ker se je pri tej priliki toliko govorilo o »Zlatorogu«, tem kljub vsem pomanjkljivostim izvrstnem domačem filmu, in hkratu prikazovalo, ko da je velika prednost »Zlatoroga«, da nam namreč kaže naravo brez vsake pripovedne primesi, njegova napaka, smo se po pravici zbalili... Zavzeli smo stališče, naj veljajo pa planinski film, kakor vobče za vsak film iz prirode, druga načela, nego za kak kič, kjer se pode filmski metri po platnu.

Med tem so začeli film »Triglavske strmine« predvajati in ga še predvajajo. Z veseljem smo ugotovili in lahko poročamo, da njegovi stvaritelji niso podredili kinematografski šabloni svojega okusa in zahtev, ki jih ima in mora imeti kulturni človek do vsakršnega prirodnega dokumenta.

Pisec teh vrstic je prav z užitkom spremljal predstavo. Vsaka slika traja prav toliko časa, da človeka po eni strani ne utruja, po drugi pa mu zopet daje priložnost, da jo sprejme. Tako prizori iz gorenjskega kmečkega življenja, kakor slike iz gorske pokrajine so dovolj mnogovrstne, in naspertoja se vrste v ubrani zapovednosti. Skratka, so to res slike iz gora in gorske prirode, in človek ima časa dovolj, da jih uživa in da mu jih ni treba požirati z očmi in — živci.

Filmu je pridejana nekaka ljubezenska zgodba. Pridejana — kajti organsko ni zrastle v film in z njim. Zaplet dejanja je dovolj naiven, neresničen tudi po svoji psihološki in sociološki zasnovi. Kmet ni nikjer alpinist. In kmečki fant, ki opravlja težko in nad vse utrudljivo delo v malo rodovitnem, težavnem gorskem svetu, da bi sentimentalil za teškimi gorskimi pristopi? No, pa če je že bila res potrebna ta koncesija kinematografske obrti, vsaj eno prednost ima, da je namreč kratka in zato ne moti dosti. Omeniti je še, da je Danilo edini, ki vsaj nekaj »igra«.

Tehnično zastaja film za »Zlatorogom«. Vsebinsko pa je vsekako bolj zaokrožena, kajti ne glede na zgodbo, skoraj nima stvari, ki bi ne spadala vanj.

Povzemamo: v dobi bohotelega razcveta šušmarstva vsake vrste je ta film kulturno delo. Zato ga pozdravljamo! In priporočamo!

K programu JNS

Belgrajska »Pravda« je priobčila izjavo »Jugoslovanskega narodnega kluba« v belgrajski skupščini o programu nove stranke, ki si je nadela ime »Jugoslovanska narodna stranka«.

Vsak bodi

naročnik

tednika „Slovenija“

mati ničesar tujega in še preizkušenelega, marveč mora samo izumljati oblike svojemu ravnanju, je ravno svobodoumnostjo kat'eksohen in takó kakor nihče drugi tista moč, ki ustvarja nove in nove življenske oblike, vodi svet naprej in nosi na svojih ramah tudi proces, ki ga imenujemo izživiljanje narodnosti.

Slovenski svobodoumnik pa se mora zavedati položaja svobodoumnosti na sploh in še posebej slovenskega svobodoumnosti.

»Prerez duhovnega stanja na evropskem kontinentu zaznamuje veliko porast vsakršnega dogmatizma: verskega, marksističnega, fašističnega, državnega. Zavedajmo se tega in znajmo razlikovati med religiozno in verskim dogmatizmom, med marksizmom in nujnostjo socialne preuredbe sveta, ki si jo vsi želimo in pričakujemo in ji skušamo pomagati do zadovoljivih oblik, in še dobro razločimo pravo državnost od malika, ki ga hočejo naši očetje narediti iz države, ter pravo, po naše pojmovano narodnost od nacionalnega zverstva, ki s strašnimi krči pretresa evropsko telo.«

Mlado slovensko svobodoumnostvo pa je prejelo svojo svobodoumnost od očetov, pri katerih je bila »bolj zanikanje dogmatizma, kakor samosvoje iskanje osebne resnice, bolj odpor zoper dogme, kakor svoboden napor, da, lahko celo rečemo bolj zoper cerkev in katolištvo organiziran materializem, kakor resnično svobodno izbrana miselnost in svetovni nazor.«

Jasno je, da se je pri tesni zvezi med svobodoumnostjo in izživiljanjem narodnosti, to nepopolno razumevanje svobodoumnosti in temu ustrezajoče ravnanje moralo pokazati zlasti pogubno pri ureditvi narodnih in s tem zvezanih državnih vprašanj.

Popraviti zmote umikajoče se generacije in izročiti potomcem slovensko svobodoumnost, očiščeno zlasti v teh rečeh, je torej naloga, ki čaka mlade slovenske svobodne razumnike.

J. W.

Nazadnje bi imeli pravico zahtevati, da nam kedaj kdo natoči čistega vina in jasno in odkrito pove, kaj prav za prav je jugoslovanska ideja. Bilo je že toliko tolmačev, da je ta misel nazadnje postala le še figovo perje za goloto in revščino, ki se skrivata izza nje. Zato v stavku, da »na čelo vodilnih mest v javnem življenju morajo priti energični ljudje, ki so iskreno navdahnjeni z jugoslovansko idejo«, ne vidimo drugega kot zastarelo in obrabljeno žongliranje s pojmi.

Dobro bi bilo, da nam novostrankarji povedo, kdo je ta »jugoslovansko orjentirana mladina«, ki ima zasesti izpraznjena mesta v državni birokraciji, ker v tem poudarku ni prav nič drugega kot negacija enakosti in ravnopravnosti.

Z vso svojo dušo pa podpišem »načelo, da je lahko le dober in pošten Srb, Hrvat in Slovenec dober Jugoslovane«, zakaj brez dobrih, narodnozavednih Srbov, brez dobrih narodnozavednih Hrvatov in brez dobrih narodnozavednih Slovencev — ni dobrih, zavednih Jugoslovancev. To načelo pa mora biti odkrito do vseh posledkov.

Fran Radešček.

Brat ne sme k bratu

Skoraj nismo mogli verjeti vesti, da je celovška politična oblast v zadnjem hipu preklicala potno dovoljenje našim koroškimi pevcem za turnejo po Sloveniji. Ali je mogoč tak udarec v obraz vsej naši javnosti? Ali naj bodo zaman vse obsežne priprave, zaman vse veselje nad svidenjem z rodnimi brati? Kakšne razloge je imela celovška vlada za tak usoden ukrep? Ali se je zavedala njegove daljnosežnosti in zadnjih njegovih posledic? Za zdaj hočemo molčati in potlačiti ves srd, ker hočemo, da se ozadje zadeve razčisti in ker upamo, da se je prihod koroških pevcev samo odložil. Povemo pa že danes, karkoli se nevsječnega dogaja na meji, odgovornosti ne nosijo naši koroški rojaki in tudi ne mi, ki jih tu sprejemamo. Če naj bodo to represalije, potem pravimo, da so represalije te vrste zelo dvorezen meč. Bolj kot vse drugo pripomorejo, da se bodo pri nas vedno širši krogi zavedali, kakšen je dejanski položaj koroških Slovencev, da se bodo vedno živeje zanimali za njih usodo, ki jo mora tudi najboljektivnejši opazovalec označiti z narodnega stališča kot kruto in neznosno, in nihče ne bo mogel zabraniti, da se nam bo vedno bolj vsiljevalo vprašanje, kako je ta dvojna mera v ravnanju z narodno manjšino pri nas in onstran Karavank možna. Ako hočete vzeči koroškimi Slovencem še to zadnjo možnost duhovnega stika z našim kuturnim življenjem, ko ste jim doma vzeli že prav vse pogoje za samostojno narodno življenje in izživiljanje, potem se ne čudite, ako nekega dne kupa gneva prekripi.

Demokracija — najboljša državna oblika za kmeta

Pri jubilejni svečanosti zveze agrarnih akademikov v Pragi je govoril češki poljedelski minister dr. Hodža o pogojih demokracije. Med drugim je izvajal:

Svetovna vojna, ki je imela za posledico npravo, politično in gospodarsko stisko, je ustvarila tudi nekaj demokratičnih držav. V demokraciji je vladna oblast decentralizirana. Če so se pa morale že države z določnim in usmerjenim gospodarskim, socialnim in političnim razvojem težko boriti zoper pogubne posledice vojne, je tem večje čudo, da so se mogle vzdržati te povojne demokracije. Naloga demokracije so bile včasih tako težke, da jih ni bilo mogoče rešiti. Kajti demokracija ni imela tako močne opore, kakor jo je imel aristokratski režim v plemstvu, ki ima za seboj stoletja privilegirane položaja. Še danes imamo v demokraciji veliko ljudi brez zadostne politične izkušnje. Demokracija se opira sicer na širšo, zato pa manj razvito podstavo, in treba bo naporenega dela cellega pokolenja, predno se dodobra uveljavi.

Tisto razvojno stopnjo, ki jo sociologi označujejo za čredno, smo že premagali, — pri nas je dovolj samostojno mislečih ljudi, ki imajo zmisel za odgovornost za svoje osebne in skupne koristi. In družba takih oseb ne prenaša diktature.

Francozi in Angleži so si ustvarili svoj socialni, gospodarski in politični ustroj, še predno je začela demokracija motiti ta razvoj. Nasprotno pa niso bili niti Italijani, niti Nemci narodno in politično združeni, ki jih je zadel v francoski revoluciji prvi val demokracije. Zato tudi ni bil pri njih demokratizem tako razvit. Tudi pri nas se je uveljavil demokratizem prej, nego je nastala naša narodna država. Zao bi se zdelo, da je demokratična vladavina pri nas v večji nevarnosti, nego v sosedni Nemčiji. Pa je vendar velik razloček. Nemški in italijanski narod sta videla v svojih fevdnikih in kapitalistih samo socialnega nasprotnika; narodnostno in državno so stali vsi v eni vrsti. Slovani pa so imeli v svojem socialnem hkratu tudi narodnega in političnega nasprotnika.

Nemški socialni demokrati so odložili svoje sovraštvo zoper socialne zatiralce, ker jim je tako velela narodna korist Nemčije. Čisto drugačen je bil moralni odnos Čehov do Habsburgovcev in Lich-

tensteinov, Slovakov do Andrassyja, bolgarskega kmeta do Turkov, poljskega chlopa do ruskega guvernerja, ali poznajkega kmeta do nemškega veleposestnika. Zato je pri nas demokratični nagon globlji, nego pri Nemcih ali Italijanih. Če se v nekaterih slovanskih državah demokracija ni mogla vzdržati, je to samo nekaj prehodnega.

DEJSTVA IN DOGODKI

Volitve v kmetijsko zbornico na Koroškem

Dne 20. novembra so se izvršile volitve v kmetijsko zbornico v Celovcu. V drugih avstrijskih deželah so se vršile volitve že davno prej, na Koroškem pa šele letos. Na mesto koroške kmetijske družbe, ki je bila povsem domena »Landbunda«, stopa sedaj kmetijska zbornica kot stanovsko zastopstvo kmetov in najemnikov. Zato je bilo število volilcev veliko manjše kakor pri deželnozborskih in državnozborskih volitvah. Volili so le kmetje in najemniki. Koroški Slovenci so šli samostojno v boj pod praporom »Kmečke zveze«. Isti dan so se vršile volitve tudi v okrajne kmetijske odbore (po sodnih okrajih — le sodna okraja Dobrla ves in Železna Kapla sta bila združena) in občinske kmetijske odbore.

Rezultati v zbornico so ti: Kmečka zveza 2572 glasov in 3 mandati. Izvoljeni so: Majer Franc, posestnik v Bistrici v občini Št. Jakobu v Rožu, Gril Anton, posestnik na Plaznici v občini Beli in župnik Poljanec Vinko v Škocijanu v Podjurski dolini. — »Christlicher Bauernbund« je dobil 4395 glasov in 6 mandatov, »Landbund« 8864 glaov in 12 mandatov, narodni socialisti 1997 glasov in 2 mandata, socialni demokrati 1092 glasov in 1 mandat, komunisti 104 glasove in 0 mandatov. — Številke pravijo, da med kmečkim prebivalstvom na Koroškem — bodisi med Nemci ali Slovenci — prevladuje konservativni element, ki je priklenjen na zemljo. Številke pa tudi povejo, da je zemlja koroških Slovencev še večinoma slovenska. V kmetijskih okrajnih odborih okrajev južno od Drave so si priborili koroški Slovenci absolutno večino v Pliberku (Kmečka zveza 5, Landbund 1), v Dobrli vesi (Kmečka zveza 6, Landbund 4), v Borovljah (Kmečka zveza 5, Landbund 2) in v Rožeku (Kmečka zveza 4, Landbund 3). V okrajnih kmetskih odborih v Velikovcu imajo Slovenci 3 zastopnike, Landbund 7, soc. demokrati 1, nar. socialisti 1, v Celovcu 2, Landbund 8 in nemški kršč. socialisti 1, v Beljaku 2, Landbund 7, kršč. socialisti 2 in narodni socialisti 1. V Šmohovu pa Slovenci niso prišli do zastopstva. Na Zilji namreč prevladuje še Landbund, ki je dobil 7 odbornikov, nemški kršč. socialisti 1, soc. demokrati 1 in nar. socialisti 1. — V 15 občinah ima slovenska Kmečka zveza absolutno večino, čez 10 občin pa ima v Kmečki zvezi relativno najmočnejšo ali enakomočno zastopstvo kot vse nemške stranke skupaj. Po številu glasov je Kmečka zveza tretja stranka v deželi.

Slovenska koroška stranka je po plebiscitu že trikrat nastopila pri deželnozborskih in državnozborskih volitvah. Volitve v kmetijsko zbornico so pokazale, da je slovenski koroški kmet dobro organiziran in da je korak v politično življenje, ki je bil po plebiscitu še plah, že precej odločen. Razen treh izvoljenih slovenskih zastopnikov pride v centralni odbor v Celovcu še zastopnik slovenske koroške zadružne zveze.

Uradniška stalnost v belgrajski skupščini

V Narodni skupščini sta nastali v zadnjih mesecih dve stranki. V načelih se sicer ne ločita dosti. V vladni stranki so seveda vsi ministri, med njima tudi poslanca dravske banovine gg. dr. Kramer in Ivan Pucelj, ter razen enega tudi vsi poslanci dravske banovine. V opoziciji, ki se zbira okoli dr. Nikića, nekdanjega radičevca, pa je med drugimi tudi poslanec prof. Pavlič iz dravske banovine.

Pri seji dne 12. t. m. se je obravnavalo med drugim tudi določilo § 110. uradniškega zakona. Državni svet, najvišja upravnosodna stopnja, je namreč razsodil v več primerih, da morajo oblasti pri odpuščanju državnih nameščencev najprej ugotoviti, če so podani za to zakoniti razlogi. Zato hoče vlada to določilo pojasniti z zakonom na tak način, da ni treba za kakršenkoli odpust iz javne službe navesti nobenih razlogov.

To stališče je zagovarjal pravosodni minister Maksimović, češ da je duh in smisel uradniškega zakona, da uradnik ni stalen.

Poslanec Milutinovič je prav tako zagovarjal to naziranje, češ kakor ima kmet pravico, da požene delavca, ki ne dela po njegovi volji, tako je treba narediti tudi z uradnikom.

Proti načrtu je nastopilo nekaj poslancev na novo ustanovljenega Jugoslovanskega narodnega kluba.

Zakonski predlog je bil sprejet s 144 glasovi proti 10-im.

Slovinci v Beogradu

Slovensko Prosvetno društvo je priredilo dne 5. t. m. v Češkoslovaškem domu svoj Miklavžev večer, ki je nad vsa pričakovanja dobro uspel. Med drugimi je bilo obdarovanih mnogo siromašnih slovenskih otrok. Značilno je, da se je zbralo v nekaj dneh več tisoč dinarjev vrednih daril brezplačno med belgrajskimi Slovenci.

Slovensko prosvetno društvo »Cankar« pa je priredilo v soboto 10. t. m. svoj Miklavžev večer.

Vaš list se med belgrajskimi Slovenci zelo širi! Zanesli ga bomo po vsej Srbiji, kjer prebivajo Slovenci.

GOSPODARSTVO

Kako izvajajo agrarno reformo?

Še dandanes ima v Sloveniji 205 veleposestnikov, ki so po večini tuji graščinski gospodje, 130.000 ha gozda. Ker presega njih površina določeno mejo, spadajo tudi ti gozdovi pod agrarno reformo. Iz vrst JRKD imenovana komisija, ki naj bi to razlastitev izvedla, pa je pustila veleposestnikom več gozda, kot določa zakon. Od 130.000 ha gozda je določila za razlastitev le 31.000 ha in s tem prikrajšala agrarne interese, naše največje siromake!

»Delavska Politika.«

Ali je Bled tudi žrtev krize?

V listih čitamo o glase, v katerih prodaja znani blejski veleposestnik Ivan Kenda menda večino blejskih znamenitosti. Čujmo: Blejsko jezero, blejski grad, grajsko kopel, Rikli, Parkhotel, Hotel Evropa, kavarno »Kasino«, poštno poslopje, Ribič, gospodarska poslopja blejske in savske pristave, obrežne, stavbne, gozdne in druge parcele, čolnarske, kopalniške in ribiške pravice. Vse to je bilo združeno v njegovih rokah in zdaj prodaja to iz proste roke, prisiljen od poravnave, v kateri se menda nahaja. Tu na Bledu, ki velja za kopalniško in izletniško mesto, bi se moralo že skrbeti za to, da bi glavne stvari ne bile last posameznikov, ki potem kujejo iz tega kapital in včasih lahko delajo tudi bistvu krajev težave. Zlasti bi naj to veljalo za jezero samo. Ne vemo, kako se bo ta stvar končala, vsekakor pa bi bilo treba paziti na to, da ne bodo inozemci postali neomejeni gospodarji vsega. Če v gotove zgradbe prinesejo svoj kapital, bodi, ali glavne točke naj ostanejo v rokah domačinov. Vsekakor pa je blejska prodaja znamenje časa.

»Delavska Politika.«

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno bo hoče voditi proti vsakemu slepomisenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

Kdor z nami soglaša v tem stremljenju, naj listu pridobiva novih naročnikov in prijateljev.

Cecilija Bricelj

prodaja in poprava
damskih slavnikov
in klobukov

Stojnica Vodnikov trg
Ljubljana, Križevniška ul. 2

SLOVSTVO

D. S. Merežkovskij:

Napoleon

(Nadaljevanje.)

Sieyès sedi še vedno pri peči, zmrzuje in se ne more segreti. Pogleda na Bonaparta z mirnimi očmi, kakor da bi se nič ne čudil, da je bil povišan za generala; ne da bi samo zmezil brezkrvni obraz — obraz homunkula — izpregovori z ustavno važnostjo preroške besede:

»Sami bodo izven zakona!«

In ko je malo pomislil, je pristavil z močnim glasom:

»Nastopil je trenutek, ko je treba sekati s sabljami!«

Toda če je hotel začeti sekati, se je moral oprijeti vsaj za ščepek zakonitosti.

»Izven zakona! Generala Bonaparta so objavili izven zakona!« kričita dva Talleyrandova sla, ki sta prihitela v dvorano.

Bonaparte potegne meč iz nožnice, pohiti k oknu, ga odpre in kriči na dvorišču stoječim četam, kakor na bojišču:

»K orožju! K orožju!«

Krik se ponavlja od bataljona do bataljona. Usojeno mu je, da dolgo ne umolkne: mnogoglasni odmev zgodovine ga bo ponavljal vedno dalje in dalje, prav do konca sveta.

Bonaparte hiti s spremstvom na dvorišče, zajaše konja in dirja ob čelu pred dvorcem svoječih grenadirjev vladne garde.

»Vojščaki!« kriči, »ali se lahko zanesem na vas?«

Grenadirji molče; morda mislijo: »Naj se le tepe gospoda, nam ni niti toplo, niti mraz!« Sieyèsu, ki gleda iz okna, se celo zdi, da se nekam sumljivo gibljejo njihove vrste, kakor da bi se hoteli vreči na Bonaparta.

Toda ta dirja že k svojim zvestim dragoncem in rednim polkom. Tam ga sprejmejo z viharjem navdušenih krikov. Na njegovo znamenje nastopi tišina, nato govori zapovednikom; pritožuje se zaradi Zbora petih sto, »podlih izdajalcev domovine, plačancev Anglije«:

»Rekel sem jim, kako naj rešimo republiko, a hoteli so me ubiti!«

Zlovesč je videti; po obrazu je krvav: pravkar, v prvem hipu obupa in besnosti si je razpraskal z nohti na čelu priščaj od toulonskih garij. Ko so vojščaki zagledali to kri, so verjeli, da so ga jakobinci hoteli ubiti.

»Vojščaki! Ali se morem zanesi na vas?«

»Moreš! Moreš! Vivat Bonaparte! Vivat republika!«

Toda grenadirji pred dvorcem molče kakor prej. In čas mineva, kmalu bo pet; zгодaj se mrači, sence se zgoščajo pod golim drevjem parka, a v notranjosti dvorca je že skoraj popolnoma temno. Še malo in usodni dan ponikne v morda še bolj usodno noč. »Če bi bili takoj objavili Bonaparta izven zakona, Bog ve kaj bi se bilo zgodilo,« se spominja samovidec.²⁴

Iz Oranžerije plane general Frégival, hiti k Bonapartu in mu šepne na uho besede predsednika Luciena:

»Če ne bo pretrgana seja prej, nego v desetih minutah, ne jamčim za nič!«

Na mah se izpremeni Bonapartov obraz; blisk mu zažari v oči: znova je »bog vojne, bog zmage«. Razumel — spomnil se je, kaj je treba storiti: ven, ven spraviti Luciena iz jakobinskega pekla.

Rečeno — storjeno. Ni minilo deset minut, ko nese oddelek Bonapartu zvestih grenadirjev 79-ga rednega polka predsednika in rokah, prav kakor »svečinjo«, iz Oranžerije na dvorišče. Tam zajaše konja in oddirja k Bonapartu. Brat se je združil z bratom, predsednik zbornice z glavnim zapovednikom vojske, zakonodajna oblast se je zedinila z izvršilno. Navsezadnje se je vendar bajonet oprijel ščepka zakona: vojska rešuje republiko.

»Generali, vojščaki, državljani!« kriči Lucien z že hripavim glasom. »Teroristi v Zboru petih sto, nesramni razbojniki, plačanci Anglije, so se vzdignili zoper Zbor starešin in hočejo objaviti izven zakona glavnega zapovednika vojske... Razglašam Vam, da so resnični zakonodavci Francije samo tisti, ki pridejo iz zbornice k meni; ostali naj bodo razgnani s silo... Ti ubijalci niso zastopniki ljudstva, temveč zastopniki bodala!«

Kaže na okrvavljeni obraz Bonaparta; potem izdere meč in ga nastavi z ostrino na bratova prsa, v tragični pozici, vredni igralca Talme:

»Prisegam, da ubijem s svojo lastno roko svojega brata, če bi kedaj snoval naklepe zoper svobodo Francije!«

Ni se domislil ta trenutek »malopridnež« svojega prerokovanja: »Če doseže Napoleon oblast, postane trinog in njegovo ime bo groza za potomstvo!«

Nazadnje prevzame splošno navdušenje tudi grenadirje vladne garde. Pobesneli dragonci in stotnije 79-ga rednega polka jih pritiskajo od zadaj. Že so se odmaknili in so pripravljeni iti, kamor ukaže Bonaparte. Nazadnje more vendar dati povelje.

Zapovedniki so potegnili meče; bobni bijejo v napad. Murat postavi kolono in jo vede k dvorcu. Med težkim topotom korakajočih nog, v bolj in bolj se zgoščujočem mraku se razlega votlo bobnenje brčečih bobnov.

Množica se je razstopila prestrašena in pozdravlja z navdušenjem Cezarja Osvoboditelja:

»Naj živi! Doli z jakobinci! Doli 93. leto. To je Rubikon!«

Zamolčko prihaja iz daljave skozi debele stene dvorca brčanje bobna; bliže, vedno bliže, po hodnikih in stopnicah, — in že je prav pri vratih.

Vrata so se odprla na stežaj, in zablislili so bajoneti.

Zbor še vedno besni in tuli kakor poginjajoča zver. Toda po malem prihaja kolona; spočetka ozka se polagoma razširja in zavzame ves prednji del galerije. Nekatere rdeče toge že beže, druge se stiskajo v globini dvorane, sklaplajo se v rdeče telo.

Vojščaki, vi omadežujete svoje lavorike!« zavpije nekdo z odra; toda bitje bobna zaglušni klic.

»Razpuščeni ste, državljani!« kriči Murat.

V dvorano stopa druga kolona pod poveljstvom generala Leclerca.

»Grenadirji, napreji!«

Toda Murat je poveljeval bolje:

»Naj grejo vsi hudiču...! F... — moi tout se monde là - dehors!«

Vojščaki grejo naprej s prekrizanimi bajoneti, in pred njihovim jeklenim ščetinjem se taja rdeče telo, kakor vosek na ognju.

V petih minutah je dvorana očiščena. Samo zadnji trmoglavci so se usedli v slonilnike in skrepeneli v njih, ne da bi se ganili, kakor poslednji rimski senatorji pred barbarsko drhaljo Atila. Toda grenadirji jih mirno vzamejo v naročje, kakor neposlušne otroke, in jih znosijo na dvorišče.

Noč, tema, praznina. In nepretrgoma se razlega zamolklo brčanje bobna.

Nekateri so sramotno zbežali, skočili skozi okno; večji del poslancev pa se je umaknil le pred sirovo silo z dostojanstvom, kakor pristaja zakonodavcem. Na dvorišču pa se je hipoma vse spremenilo. Vojščaki sprejemajo »gospode advokate«, »ubijalce« svojega generala, »podle plačance Anglije z zmerjanjem, smehom, žvižganjem, kričanjem, halikanjem. Rdeči možje ne vedo, kam bi se dejali; zapletajo se z nogami v dolge toge in odhajajo hitro čez dvorišča, gredine, cvetličnjake, v drevorede parka, v gozdne preseke, v temno noč; beže, ko da bi jih preganjalo nekaj nevidnega; izpuščajo in mečejo proč rdeče toge, zapenjajo se z njimi na trnovi grmovje in jih trgajo. Rdeče cape žare po klancih in volčjih jamah, kakor krvavi sledovi bežeče ranjene zveri — od svojega lastnega volčiča preganjane, razgrizene volčice — revolucije.

Ča ira, ča ira
Les aristocrates à la lanterne,
Ča ira,
On les pendra!
Tako bo, tako bo,
plemenitaše na cestne svetilke!
Tako bo,
obesimo jih!

so peli vojščaki veselo, ko so stopali po noči po veliki Versailleski cesti iz St. Clouda v Pariz. Njihova vest je bila mirna; spolnili so svojo dolžnost: rešili so republiko — revolucijo.²⁵

»Burka je doigrana!« je rekel nekdo poslancu Petih sto, ki ga je srečal po noči v saintcloudskem parku, in se mu je zasmejal v obraz.

Da, burka revolucije je doigrana.

Prav to noč je večerjal Talleyrand v krogu veselih gostov v tihi hišici svoje prijateljice v St. Cloudu. Razgovarjali so se o dnevnih dogodkih. Nekdo je vzdignil čašo proti luči, naslajal se nad talečimi se iskrami Moeta, zamežiknil z očesom, se nasmehnil in izpregovoril:

»General Bonaparte, general Bonaparte, vi ste se danes nepravilno obnašali!«

To se pravi: »Strah vas je bilo.«

Zares, kaj se je zgodilo z njim, ko so ga nesli grenadirji na rokah iz jakobinskega pekla? Mar se je »ustrail« brbljavih advokatov »najhrabrejši človek v vojni, kar jih je kedaj bilo?«

Ultima Cumaei venit jam carminis aetas;
Magnus ab integro saeculorum jam nascitur ordo...
Aspice convexo mutante pondere mundum.
Doba poslednja prišla je zdaj kumejske prerokbe;
zopet poraja povsem se nova doba človeška...
Glej, tako se majè svetovja svodasta teža.²⁶

Prav ima Bonaparte: nič v svetovni zgodovini ni podobnega francoski revoluciji; nič v revoluciji ni podobnega temu trenutku — 18. brumaire-u — vrhuncu vrhuncev, skrajni točki, kjer se zares »ziblje zemeljska os«, premika središče zemeljske težnosti.

»Začela se je nova doba — oblast enega«, opredeljuje točno vrstnik to premikanje.²⁷ In drugi pravi: »Pkazalo se je, da je vsa vlada on sam.«²⁸ Bonaparte in revolucija — človek in človeštvo. Vsi in Eden — to so veki — eoni, ki so se premaknili.

Starocerkvena slovanščina ima besedo čudovite globine za smrt — prestavljenje. Kadar človek umira, se »prestavlja«, premešča se iz ene vrste biti v drugo. Nekaj podobnega se je zgodilo tudi ta trenutek: umiral je vek človeštva — rodil se je vek človeka.

Hrum je znamenje revolucije malih, tišina — velikih. »Ko sem se vrnil v Pariz, sem našel mesto tako mirno, kakor da bi se nič ne bilo zgodilo, ali kakor da bi se nahajal St. Cloud štiri sto kilometrov od Pariza.«²⁹

²⁵ Vandal, Avènement de Bonaparte, I. 358—402.

²⁶ Vergilij, IV. Ekloga, v prevodu dr. Josipa Debeveca.

²⁷ Pasquier, Mémoires, éd 1914, I. 145.

²⁸ Marmont, II. 104.

²⁹ Thibaudeau, 7.

²⁴ Marmont, II. 94.